

Tosca, olaszul

Múlt heti premierje a Zenés Színházban jó előadás volt. A minapi olasz nyelvű bemutató pedig szép előadás. Bármilyen furcsa, szőllőstankompletttel teljesítményre képes olaszul; illetőleg hát nincs ebben semmi különös. Operák eredeti szövegükkel (amihez zene is illeszkedik a maga esztétikai-prozódiai érzékenységgel) természetesen, mutatósbabban énekelhetőek. Mégis: hadd regisztráljuk — éppen a korábbi premier magas színvonaláról fenntartott véleményünk mellett —, hogy ugyanaz a *Bajta Horváth Ágota* (Tosca) és *Gyimesi Kálmán* (Scarpia), mi több, a vezénylő *Pál Tamás* és zenekara, akik a múltkor sem akármilyen estevel ajándékozták meg a publikumot, most szerdán még izgalmasabb, színesebb, érettebb teljesítménnyel rukkoltak elő. (Mellesleg nem egészen véletlenül: olasz bemutatóra készültek hónapokig, csak az utolsó napokban derült ki, magyar nyelvű premier lesz.)

Némileg más karakterű előadást kapott tehát a nagydémű — mihez persze

nem kevés köze van a Cavaradossit elbűvölő eleganciával, azt ne mondjam (férfiakra nem szokás), tündéren éneklő chilei tenoristáknak, *Sebastian Gonzales*-nek. Már az elmúlt évadban jó benyomásokat keltett Gabrieléja a *Simon Boccanegróból*. Cavaradossija azonban már a szerep nagyobb súlyának okán is föl-tünőbb. S ha Gabrieléjében még érezni lehetett némi forszírt, most kifíjzetten könnyen énekel. Nemcsak tehetségesen, születetten belcanto stílusban, hanem zeneileg is kidolgozottan, föl-építetten. Egyetlen példát. A kópárját egészen piano indítja. Hirtelen azt hinné az ember, a hang gyűszűnyi, netán indiszponált. Pedig de-hogy. Akkor tesz rá egy lap-páttal, amint diadalmasan visszatér a kezdő motívum, s ez a crescendo győz meg tökéletesen, hogy nemcsak átéli szövegét, de tudatosan formál. És egyéb más poetikus dolgokat csinál. Főszabaddal játszik él a hang-jával. Klassz.

A sekrestyés ezúttal *Kenesey Gábor* volt, örvend-

tem neki. Isten bocsássa meg — lehetek őszinte? — igazándiból már a múltkor birligált a kétely: nem luxus-e nekünk, itt és most, holmi — bár ha fontos — epizódokra „fecsérelni” egy *Gregor Józsefet*. Akarva-akaratlanul partnereire is árnyékot vetett ez a tékozló szerénység. Nekem mindig elentmondásos kicsit, ha nagy énekesnek apró feladta van Mintha színezüst ét-készlettel tarhonyás krump-lit kellene megenni. *Kenesey Gábor* tudniillik — félreér-tés ne essék, nem azért, mert gyenge — pontosan, hangilag és zeneileg kifogás-talanul látja el a sekrestyés szerepét; betölti funkcióját ebben a nem róla szóló da-rabban. Többek között azá-tal (is), hogy művészi habi-tusával nem érezkedik rá azokra, akik máskülönb-en a darab igazán nagy súlyait-terheit elhordják, s nem is akarhogy...

Apropó, el ne feledjem. Ahogyan Pál „behozza” Scarpia az első felvonásban, arra már sokáig lehet em-lékezni majd...

N. I.

Hol a munkaerő?

Hosszú évek óta nyom bennünket, hogy kevés a munkáskéz. Szegeden nincs olyan gazdaságpolitikai tanácskozás, ahol a termelésért és az ellátásért felelős vezetők, üzemigazgatók ne emlegetnék a létszámlányt. Pedig valószínűleg tudják, hogy a helyzet nem fog egyhamar megváltozni, különösen az úgynevezett hiányszakmák-ban nem. Kozmetikus-nak, téniszszervezőnek annyi fiatal jelentkezik, hogy las-san már nem tudunk mit kezdeni velük, ellenben vas-öntő munkást — jöjjétek ma-gas kereseti lehetőségek és a gyár szociális létesítményei a legkényesebb létszám ki-elégítik — úgyiszólván na-gyjóval sem lehet találni. Akárhogyan nézzük is, a munkaerő-gazdálkodás ösz-szefügg nemcsak a bérezés-sel, hanem a szakmával is. Oda iparkodnak az emberek — a pályaválasztó fiatalok is — ahol minimális erő kife-jtással is nagy pénzhez lehet jutni. A szövőző megkeres-manapság havi 5-6 ezret, de azt is tudja-látja aki nem vak, hogy például az üzemi piktör — kihasználva a cél-premiúms lehetőségeket — 10 nap alatt fele annyi erő-vel zsebre vég ugyanennyit.

1.

Az V. ötéves tervet meg-előző években — az országos helyzettel megegyezően — Szegeden is megcsappant a munkaerő-utánpótlás. Ez kényszerítette rá a felsőbb utasításokhoz korábban hozzászokott gazdasági ve-zetőket is arra, hogy tervsz-rűben és racionálisan foglalkozzassák a munkáso-kat és az alkalmazottakat. Az aktív keresők száma 1978 és 1980 között mérsé-kelttében nőtt; kétezerrel a korábbi időszak háromezéré-vel szemben. Ezt több okkal is lehet magyarázni. Egyre több a kis magánvállalkozó, aki a mai konjunktúrális helyzetben jól megtalálja a számítását. Szegeden mint-egy 800 engedélyes kisiparos dolgozik, mellettük azonban sok a kontár. Ezek saját szá-kállukra, vagy kisiparos ré-szére dolgoznak, s olyan nagy az igény szolgáltatásuk iránt, hogy legjobb lenne az ő tevékenységüket is legalizálni. Motiválja a helyzetet

2.

Bizonyos fölmérések és ér-tékelések szerint pozitív ha-tása lett a közgazdasági szá-bályozók tavalyi megváltoz-tatásának azzal, hogy több-an egyensúlyozta a munka-erő-keresletet és -kínálatot. Ezt tapasztalati alapon két-sége vonják például a ruhagyárban, mondván, hogy most nehezebb kisebb lét-számmal elvégezni ugyan-azt a földadatot. Eddig 100 dolgozó bérét 94-nek lehetett odaadni azonos munka el-végzése esetén, újabban pe-dig 97-nek. Félkezi a kezde-ményezést, a nagyobb lendü-letet az is, hogy ha alacsony keresetű dolgozó válik meg a gyártól, ez megnöveli az át-lagbért, ami súlyosabb adó-terheket ró a vállalatra. Bi-zyonos azonban, hogy több-más változtatás, például a Munka Törvénykönyvének módosítása, rugalmasabb al-kalmazkodást tett lehetővé.

Némileg javult a minőség. A Kenderfonó és Szívóipari Vállalatnál a kilépések, ille-tve a gyakran munkahe-lyet változtatók elhelyez-kezésének megnehezítése növelte az első osztályú aruk arányát. Az emberek — különösen az irodákban — kezdik jobban becsülni

3.

Tapasztalható a jól dol-gozó munkások és alkalmazottak megtartására irá-nyuló törekvés. A ruhagyár-ban a párt- és a KISZ-szervezetek is vállalták, hogy segítik az új munkavállaló-kat a beilleszkedésben, s az ipari tanulókat, hogy mi-előbb jól kereső munkások-ká váljanak. Sajnos, még mindig sok az üzemekben a fegyelmezetlenség, s ezért nem a munkások okolhatók elsősorban. Ok — mint ál-talában a rendes emberek — azzal a szándékkal je-lennek meg a műhelyben, hogy becsülettel ledolgozzák a műszakot. De, ha olyanok a körülmények, hogy nincs mit csinálniuk? Ha a szer-vezetlenség a törekvő szán-dékat is lelohasztja? Ilyen helyen még beszélni sem le-het teljesítményberezésről.

A sokat emlegetett munka- és üzemszervezésben bi-zyon még nagyon sok a tennivaló, jöjjétek itt-ott mozdul valami. A DEFAG-nál a vizsgálattal feltárt lét-számfelesleget más földad-körbe irányították, a szá-lámgyárban a munkanap-fényképezések, munkata-nulmányok tapasztalatait igyekeznek hasznosítani. Je-lentősebb eredmények mu-tatkoznak a textilművekben, ahol az 1-es fonóban az úgynevezett Werner-serve-zéssel 13,5 százalékkal nőtt a termelékenység.

Szegeden nem gond kinek-kinek saját szakmájában el-helyezkedni. Súlyos problé-ma azonban, hogy egyre-többben akarnak egy mű-szakban dolgozni. Emiatt-elsősorban a könnyűipari üze-mek vezetőinek fáj a feje. Pedig a gépek éjszaka sem állhatnak le, a berendezések maximális kihasználása né-pgazdasági érdekünk.

F. N. I.

Buday György arcképcsarnoka



Buday György, a London-ban élő kiváló magyar gra-fikusművész 1970-ben meg-jelelt kötetének bevezetőjét e sorokkal zárta: „... úgy ér-zem, jó tudni azt, hogy az ember hátralevő évei nem lesznek elegendők arra, hogy... megalkossa, illetve befejezze azoknak az ember-társainak új arcképsorozatát, akiket az emberiség — bér-ne a magyarság — kultúr-ájához és jólétéhez való hoz-zájárulás tette vagy tesz méltóvá arra, hogy az arckép-esarnokba felvételessék”. Mint a szegedi Móra Ferenc Mú-zeum egyik termében a kö-zeli napokban megnyílt ka-marakiállítás bizonyítja, Bu-day György sokat tett azért, hogy panteonja mind telje-sebbé váljon. A kiállítás ge-rincét — bemutatásra a gra-fikus Szegeden élő húga, dr. *Buday Margit* főorvos bocsá-totta rendelkezésre — 25 magyar költő fába metszett portréja képezi. Bár az arcképek egy amerikai kiadó angol nyelvű költői antoló-giájába készültek, mégis ki-fejezik a magyar költészet legszebb ivét és utalnak Bu-day irodalmi kapcsolataira is. Íme, a névsor: *Balassi Bálint*, *Zrínyi Miklós*, *Berzsenyi Dániel*, *Csokonai Vi-táz Mihály*, *Kölcsey Ferenc*, *Madách Imre*, *Vörösmarty Mihály*, *Vajda János*, *Petőfi Sándor*, *Arany János*, *Ady Endre*, *Kaffka Margit*, *Babits Mihály*, *Tóth Árpád*, *Kosztolányi Dezso*, *Juhász Gyula*, *Kassák Lajos*, *József Attila*, *Ilyés Gyula*, *Radnóti Miklós*, *Szabó Lőrincz*, *Sin-ka István*, *Vas István*, *Wed-nes Sándor*, *Nagy László*.

Ilyen egységes szemléletű lírai panteon nincs képzőm-űvészetünk történetében. Szín-tézise Buday György eddigi pályafutásának, annak a több mint fél évszázadnak, ami a fametszés jegyében telt el.

A kolozsvári Buday csa-lád az egyetem Szegedre „re-patriálásával” került váro-sunkba. Az akkor 17 éves György már grafikai és fes-tői sikerekkel büszkélkedett. 1930-ban korán elhunyt Kál-mán öccsétől fadúccokat, mets-zőképeket, vésőket kapott ajándékba. S azóta e művé-szi szerszámokat nem tudja letenni. Bár ennél több volt az inspiráció. Hatalmas élet-művet metszett fába. Már az első munka nem várt, nagy sikert hozott. Tizenöt dűcba faragta az alsóvárosi temp-lom *Fekete Mária*-legendá-ját, melynek százpéldányos kinyomtatásához *Kélin Sándor*, a Délmagyarországi Nyomda művezetője ajánlott szép papírt. De ki legyen a

kiadó? — merült fel a kérdés, s ekkor szerepelt először ki-adóként a *Szegedi Fialatok Művészeti Kollegiuma*, A Magyar Bibliofil Társaság *Az év legszebb könyvének* minősítette. S ettől kezdve szinte egymást érték az im-már nemzetközi visszhangot kiváltó munkák. *Ortutay Gyula* Mondotta... című, paraszti meséket és balladákat közreadó gyűjteményének, a Székely népballadák kötete, az Arany-balladának, *Radnóti Új hold* című verses-könyvének fába mentett il-lusztrációi. Majd, már a vá-lasztott új, immár harmadik otthon, London műtermében illusztrációk az ember tra-gédiájára svéd kiadásához, tíz, ars poetica érvényű metszet Shakespeare Atheni Timon-jához, 22 illusztráció a *Per-vgilium Venerishez*, rajzok *Ovidiusz metamorfózisához*, *Horatius* ódához. S most 24 magyar költő portréja.

Buday György festőművész művészetének gyökereit Dür-ner lapjain és a tipográfus *Misztófalusi Kis Miklós* munkásságán érhetjük tetten. *Hagyomány és korszerűség szintézisét* teremtette meg, ahol a fekete-fehér lehetőségek egyszer szinte tónusos, pókháló finomságú felületet alkotnak, máskor drámai, zaklatott foltrtmust, ismét máskor sejtelmes hangulatot. Pályájával kapcsolódott az egykori, még fába metszett könyv-, illetve a metszet-illusztráció hagyományához, amikor a művész kezének és szemének nyomata a tár-sadalom széles rétegeihez jutottat el egyazon időben. Meghatározta e metszetek stílusát az a közösség, mely-nek Buday vezéréysége volt, s mely fontos feladatá-nak tartotta a magyar nép-művészet, szellemi népra-jz fölterképezésére. Úgy hatott képzőművészeti látásmódjára és emberi magatartására a népművészet kikristályo-sodott, jelképekre építő asz-szociatív motívumkincse, mint ahogy a népköltészet megtermékenyítette poéta-bárátjának, *Radnótinak* mű-vészetét. Ehhez társult később, főleg a Rómában töltött idő hatására a *klasszikus örök-ség asszimilálása*, s e kettő szintéziséből teremtette meg *senkihez sem hasonlítható fametsző kultúráját*.

Költőportréit három dol-g jellemzi. Résztint a fekete-fehérben is pontosan megie-lenített karakter, melyek föl-idéznek a jórészt ismert egy-kori rézmetszeteket, festmé-nyeket, fotókat, esetleg azok-nak parafrazisait. Másik je-llemzője a „többes portré”, amikor egy-egy dűcon az ábrázolt költő több arca-zenik meg, mintegy végigki-sérve a művészsorsot. Az Ady-lapon például még a ha-lotti maszk is fölsejlik, *József Attila* négyes portréja előtt a szegedi Tápai Antal hasonló ihletésű rézombori-tása jut eszünkbe. Aranyról csak sejteni lehet öregkori vonásait, *Nagy Lászlónak* pedig nem kevesebb, mint nyolc arca fedezhető fel. A *Jobbrétegű, összetett életmű-vek megidézése*re kétféle módszert is választ Buday. Résztint a portré körüli *környeztet* benépesíti a korra jellemző motívumokkal; máskor, mint például az *Arany*, *Madách*, vagy a *Juhász Gyula*-metszet eseté-ben, *fölhasználja régebbi il-lusztrációinak* elemét; ismét máskor — mint a *Kassák*-laponál — az *ábrázolt művés-z alkotását építi be* a kom-pozicióba; majd — a *Kölcsey*-mű példa erre — a költő versének új életére is utal (a *Himnusz* kottájának sora-it metszi fába). Képes olyan *drámai asszociációkat*, *poli-tikai tartalmakat* is belesű-riteni ezekbe a lapokba, melyre a *Petőfi*-portré a leg-jobb példa. A harmas arc-kép által kettémetszett lap egyik felében az 1848-as ese-ményeket idézi, míg másik részén az 1942. március 15-i történelmi tüntetésre utal.

Buday-renezánsz? Túrel-metlen kérdés ez! Szeged nemigen dicsekedhet képző-művészetében világhíru nagyságokkal. Csoda-e, ha a város művészszerető kö-zönység örül e mostani be-jutatonak, várja a jövő év tavaszát, amikor a múzeum ígérete szerint Buday György 75. születésnapjának tisztele-tére *nagyszabású gyűjtemé-nyes kiállítással* tiszteleghe-tünk a fametszés világhíru mestere előtt.

Tandi Lajos

A városi vasutakról

Csütörtökön szakmai be-mutatóval fejezte be mun-káját Budapestien az a tudománys konferencia, amely a városi vasutak és metrók pá-lyafejlesztésével foglalkozott. Tizenöt európai ország és ha-zánk csaknem 250 szakem-bere a Hűvösvölgyben mű-ködés közben ismerkedett a Budapesti Közlekedési Vállal-t villamospálya-építő és -fenntartó génsoraival és technológiájával. A Magyar Tudományos Akadémia köz-

Erdőtelepítés — pályázattal

Megkezdődött az őszi fásít-ás; az erdőgazdászok, a mez-őgazdasági üzemek a fagyok beálltáig mintegy 800 hek-tárra telepítenek erdőt, s to-vábbi 4-5 ezer hektáron ké-szítik elő a talajt a tavaszi fásításhoz.

A VI. ötéves terv időszá-kában a korlátozott fejleszté-si lehetőségek miatt a ko-rábbi éveknel kisebb arány-ban növekszik az erdőterület, ezt azonban értékeesebb, il-leve gyorsabban növvő fafa-jok telepítésével részben el-lensúlyozzák. A telepítések-nél elsőbbséget kap az érte-kécs fenyő, valamint a papír-gyártáshoz nélkülözhetetlen nyár, s a tűzfának, szer-számnak egyaránt alkalmas akác.

A tervidőszakban kedvez-ményes telepítésekre is mód

nyílik. A MÉM az idén tele-pítési pályázatot hirdetett. Ez elsősorban a gyenge talaj-on gazdálkodó, s e területe-ket évek óta ráfizetéssel mű-velő nagyüzemeknek előnyös. A pályázat útján egyszeri beruházással — a MÉM anyagi támogatásával — gazdaságossá tehetik földte-rületük kihasználását, s ér-tekes erdőhöz juthatnak. Az eddigi tapasztalatok szerint elsősorban Szabolcs és Bor-sod megye üzemei élnek a pályázattal, a felkínált lehe-tőséggel. A MÉM által bizto-sított támogatás igénybevé-tel jelentős terület fásítását eredményezheti. Például *Bács-Kiskun* megye homok vidékein, a *Kraszna* völgyé-ben, ahol árterület kapcsoló-dik a földkehez, s ezért bi-zyonytalan a termelés.

Az erdőtelepítők egyre-több helyen a lakossági igény-nyek kielégítésére is gondó-lnak. A főváros pesti határa-ban aránytalanul kevés az erdő, most a *Pilis* Parkerdő Gazdaság irányításával ju-har, kőr és fenyőfákát tele-pítenek a helyi termelőszö-veketek. Másol, például *Kiskőr*e mellett, a vízelécső építésénél korábban „feláldo-zott” 4 ezer hektárnyi erdő-pótlókat.

November közepén a MÉM felszítja az erdőfelügyelőségek között az 1982-es erdő-telepítéshez rendelkezésre ál-ló 340 millió forintot.

Intranszmas kiállítás nyílt Budapesten

Az intranszmas magyar-bolgár társaság kéthetes ki-állítását csütörtökön nyílt meg az Országos Műszaki Könyvtár- és Dokumentációs Központ bemutatótermében. A dokumentációs táblókon makettek a társaság fő-vállalkozói tevékenységének egy-egy produktuma látható, köztük komplett anyagmoz-gató rendszer, magasraktár, tároló, és daraboló gépsor, Konvektor modell.

A közös vállalkozás, KGST vállalatként 1965-ben alakult meg. Az Intranszmas Magyarországon az egyetlen olyan vállalat, amely a ter-vezéstől a kulcsrakész át-adásig vállalja raktárgazdál-kodási és anyagmozgató rendszerek kiépítését. Egyút-tal fővállalkozásként export-ra is szállít, tervez és gyár-ta.

Az Intranszmas eddig meg-valósult legjelentősebb hazai vállalkozásai közül kiemel-vedik a Budaörsön és Tö-ökbalinton épített Mobil ci-őbraktár, valamint a *Gra-boplast* készáru-raktára, amely az ország jelenleg legkorszerűbb ilyen létesít-ménye. (MTI)